

ΤΑ ΓΑΛΑΖΙΑ ΠΟΥΛΙΑ*

Υπό

Γ. Η. ΠΑΓΚΑΛΟΥ

20 Μαρτίου

Αυτὲς τὶς μέρες πὺ πέρασαν ἀφῆκα τὶς συζητήσεις περὶ ὑγιεινῆς, γιατί με ἀπορρόφησεν ἡ μελέτη αὐτῶν τῶν ἀγνῶν χωρικῶν, πὺ εἶναι βέβαια λίγο πρωτόγονοι μὰ ἔχουν τόσα ἔμφυτα προτερήματα! Σκαλίζω μέσα μου νὰ δῶ ἂν ἐκκληρονόμησα μερικά ἀπ' αὐτὰ τὰ προτερήματα. Ἴσως. Εἶμαι περήφανη, εἶμαι ρωμαντική, εἶμαι καλὴ πρὸς τοὺς καλοὺς καὶ σκληρὴ πρὸς τοὺς κακοὺς, εὐκολα θυσιάζω τὸ ὕλικό κέρδος στὴν ἠθικὴν ἱκανοποίηση, ἄς εἶναι εὐλογημένες οἱ ρίζες τῆς γενιάς μου.

Προθυμοποιοῦμαι νὰ βοηθῶ τὴν ἀτυχῆ χωριάτισσα πὺ με φιλοξενεῖ. Ἐκείνη διαμαρτύρεται, μὰ νοιώθω πὺς τῆς κάνει εὐχαρίστηση. Ὅταν θέλῃ νὰ μοῦ μιλήσῃ, με φωνάζει «κόρη μου». Ἐπειδὴ ξέρω πὺς εἶναι ἀτεκνη, αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη συγκίνηση. Τῆς δίνω συμβουλὲς γιὰ τὴ μαγειρική, τὶς δέχεται μὲ προσοχὴ καὶ τὶς ἐφαρμόζει.

Τῆς εἶπα προχτὲς πὺς ἅμα μαγειρεύῃ τὸ κρέας, νὰ μὴν τὸ κόβῃ μικρὰ κομματάκια, ἀλλὰ μεγάλες μερίδες. Ἔτσι γίνεται νοστιμότερο καὶ πιὸ ὑγιεινό, τῆς λέω. Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ τῆς τὸ ἐξηγήσω ἐπιστημονικά, γιατί ἔχει τόσο σεβασμὸ στὰ γράμματα, πὺ δέχεται τὶς ὑποδείξεις μου σὰν νᾶναι ἐντολές. Καὶ ὅμως μοῦ ἔλεγαν ὅτι οἱ Κρητικοὶ εἶναι ἀνυπάκουοι. Λάθος! Εἶναι ἀνυπότακτοι, πᾶγμα πὺ ἔχει ὅλως διόλου ἄλλη ἔννοια.

Τὶς συμβουλὲς γιὰ τὸ μαγεῖρεμα τοῦ κρέατος (ἐδῶ τὸ λένε *κρηὰς*) τῆς ἔδωκα

τὴν Ἀποκρῆ, γιατί τὸν ἄλλον καιρὸ αὐτὸ τὸ τρόφιμο εἶναι κάπως σπάνιο. Τώρα τὴ Σαρακοστή ὁ κόσμος τρέφεται ἀποκλειστικά μὲ ὄσπρια καὶ λαχανικά, πὺ τὰ περιχύνει μὲ ἀφθονο λάδι. Φροντίζω νὰ συμμορφώνωμαι μὲ τὶς συνήθειες τοῦ τόπου, γιατί σκέπτομαι πὺς δὲν θὰ μπορέσω νὰ τοὺς βοηθήσω ἂν ἡ διαγωγή μου δὲν τοὺς ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνη.

Μοῦ κάνει ἐντύπωση ἡ πειθαρχημένη θρησκευτικότητά τους. Τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ ἔσπερινοῦ, οἱ καφενέδες εἶναι κλειστοί. Πηγαίνω τακτικότερα στὶς ἀκολουθίες, γιατί καταλαβαίνω πὺς ἔτσι ἀποκτῶ ὑπόληψη, καὶ αὐτὸ ὄχι μόνο γιατί εἶναι χρήσιμο, μοῦ εἶναι καὶ πολὺ εὐχάριστο. Μπορῶ νὰ πῶ πὺς πραγματικὴ κατάνυξη τώρα μόνο ἔνοιωσα, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς χωριάτες.

Τὶ κρίμα νὰ μὴν εἶναι σὲ θέση ὁ παπᾶς νὰ τοὺς κατηχήσῃ στὴν προστασία τῆς ὑγείας λέγοντάς τους πὺς ἡ ὑγεία εἶναι τὸ πολυτιμότερο δῶρο τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ πὺς εἶναι ἁμαρτία νὰ μὴν τὸ διαφυλάξωμε! Δυστυχῶς ὁ ἀπλοϊκὸς παπᾶς παπαγαλίζει στερεότυπα καὶ τυπικὰ τὴν ἀκολουθία του.

Θᾶθελα νὰ κατηχήσω τὸ δάσκαλο στὶς ἰδέες μου. Θὰ τοῦ πῶ ὅτι ψέλνει πολὺ ὠραῖα, μὰ θὰ τὸν ἐθαύμαζα περισσότερο ἂν μετὰ τὴ λειτουργία ἔκανε μιὰν ὁμιλία μὲ ὁδηγίες γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ γίνεται ὥστε νὰ προφυλαχτῇ ἡ ὑγεία τοῦ παιδιῶν καὶ τῶν μεγάλων, ἀκόμη καὶ τῶν ζώων. Θᾶχῃ ἄραγε τόσες ἐγκυκλοπαιδικὲς γνώσεις; Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ τοῦ κάμω ὑποδείξεις. Θὰ τὸν ἐπρόσβαλλα ἔτσι.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους.

1 Ἀπριλίου

Ἐξεχάστηκα τόσες μέρες καὶ ζῶ περι-
που μιὰν ἀμέριμνη ζωὴ ἀνάμεσα στὶς ἀγα-
πημένες μου χωρικές. Μοῦ ἤρθε στὴ σκέ-
ψη νὰ πῶ ἓνα πρωταπριλιάτικο ψέμμα στὸ
δάσκαλο, νὰ τοῦ κάμω μιὰ φάρσα, ὅπως
ἐκάναμε στὴ Σχολή. Γρήγορα ὁμως ἐκα-
τάλαβα ὅτι ἐδῶ δὲν ἔχουν αὐτὸ τὸ ἔθιμο,
καὶ μάλιστα τὸ ψέμμα δὲν τὸ ἀγαποῦν οὔ-
τε σὰν ἀστεῖο. Πόσο ἀδίκον εἶχεν αὐτὸς
ποῦ εἶπε τοὺς Κρητικούς ψευτεῖς!

Ἐπαρακολούθησα σήμερα ἓναν καυγᾶ
ποῦ ἔγινεν ἀνάμεσα σὲ δυὸ παληκαρόπου-
λα στὸ καφενεῖο. Τὰ ὄπλα τους ἦσαν οἱ
καρέκλες ποῦ ἀνεβοκατέβαιναν πάνω ἀπὸ
τὰ κεφάλια τους. Ὅταν τοὺς ἐχώρισαν,
ἀνέλαβα νὰ ἐπιδέσω τὰ τραύματα, ποῦ δὲν
ἦσαν λίγα. Εὐτυχῶς ὄχι ἐπικίνδυνα. Πρὶν
ν' ἀνακατευτῆ ὁ ἐνωματάρχης, ποῦ τοὺς
ἐφυλάκισε καὶ τοὺς δυὸ, ἤθελα νὰ μάθω
τὴν αἰτία τῆς φιλονεικίας. Ἡ σκέψη μου
εἶχε πάρει στραβὸ δρόμο κι' ἐφαντάστηκα
πὼς κᾄποια «κοπελιά» εἶναι στὴ μέση.
Καθὼς ἐπιδένω τὸν ἓνα, τὸν ρωτῶ γιατί
ἐμάλωσαν.

— Ἡγγιξέ μου στὸν κούτρικα, μοῦ λέει.

Καταλαβαίνω τὸ «ἠγγιξε» ἀλλὰ ὁ «κού-
τρικας» μοῦ εἶναι ἀκατανόητη λέξη. Δὲν
ρωτῶ ὁμως, μὲ τὸν φόβο πὼς τὸ μέρος τοῦ
σώματος ποῦ λέγεται ἔτσι ἴσως εἶναι ἀπὸ
κεῖνα ποῦ δὲν λέγονται παρὰ μὲ ὑπονο-
ούμενα. Ἐμαθα κατόπιν πὼς ὁ «κούτρικ-
ας» εἶναι ὁ σβέρκος, καὶ ὅταν κανεὶς σ'
ἀγγίξει ἐκεῖ ἐπίτηδες, εἶναι μεγάλη προσ-
βολή. Μοῦ φαίνεται παράξενο. Νὰ εἶναι
τάχα ἡ χειρονομία αὐθέντου πρὸς τὸν
δοῦλο, ποῦ ἔγινε μὲ τὸν καιρὸ θανάσιμη
προσβολή; Ὡς τόσο οἱ δυὸ νεαροὶ ἐκοι-
μηθῆκανε στὸ κρατητήριον νησιτικοί, καὶ
τὸ πρῶν ὁ φταιχτὸς ὠρκίστηκε στὸ στα-
θμάρχη πὼς δὲν τόκαμε ἐπίτηδες. Τὸ ἐπει-
σόδιον ἐτελείωσε.

6 Ἀπριλίου

Ὁ δάσκαλος εἶχε μιὰ δουλειὰ στὴ γει-
τονικὴ ἐπαρχία, στὸ χωριὸ ποῦ τὸ λένε
«Ροδάκινο». Μοῦ ἐπρότεινε νὰ πᾶμε μαζὶ.
Ἐπῆγα εὐχαρίστως. Τὰ πράσινα χωρά-
φια, ἀσημαμένα κατὰ τόπους ἀπὸ ἐλιές,

ἦταν μαγεῖα. Συναντοῦμε χωριάτες ποὶ
δουλεύουν στὰ περιβόλια καὶ τοὺς χαιρε-
τοῦμε μὲ τὸν συνηθισμένον ἐδῶ χαιρετι-
σμό: «Ὡρα καλὴ σας!» «Καλῶς ὠρίσετε!»
ἀπαντοῦν.

Δὲν ἐρώτησα τὸ δάσκαλο τί δουλειὰ
εἶχε, γιὰ νὰ μὴ φανῶ ἀδιάκριτη. Ὅταν
μῆκαμε στὸ χωριὸ, βρήκαμε τὰ καφενεῖα
γεμάτα. Εἶναι Κυριακὴ τῶν Βαΐων, καὶ
σ' ὄλες τὶς πόρτες ἔχουν κρεμάσει τοὺς
σταυροὺς ἀπὸ τὰ Βάγια.

Πλησιάζομε ἓναν ἀσπρομάλλη μὲ στριμ-
μένο μουστάκι καὶ ντυμένο παράξενα.
Φορεῖ ἓνα παντελόνι πολίτου καὶ ἓνα σα-
κάκι στρατιωτικὸ μὲ γαλόνια ταγματάρ-
χη. Τὸ κεφάλι του εἶναι δεμένο κατὰ τὴ
συνήθεια τῶν Κρητικῶν μ' ἓνα μαῦρο
μαντήλι. Ὁ δάσκαλος μᾶς παρουσιάζει:

— Ἡ δεσποινὶς Ξωμερίτη, ἔγγονή τοῦ
καπετάν Χαριδῆμου. — Ὁ ταγματάρχης
τῆς Χωροφυλακῆς καπετάν Ἀντώνης Δα-
σκαλάκης.

Καταλαβαίνω πὼς εἶναι ἀπόστρατος
ἀξιωματικός, μὰ ἐξακολουθεῖ νὰ φορῆ
τὸ στρατιωτικὸ ἀμπέχοно μὲ τὰ διακρι-
τικὰ τοῦ βαθμοῦ, ὄχι βέβαια ἀπὸ φτώχεια
ἀλλὰ γιατί δὲν τοῦ κάνει καρδιά νὰ τὸ ἀ-
ποχωριστῆ. Θὰ τοῦ ἦταν δυσάρεστο ν' ἀ-
κούη νὰ τὸν ὀνομάζουν κύριον Δασκαλάκη.
Ξέρω πὰ πολὺ καλὰ τὴν νοοτροπία τῶν
Κρητικῶν.

Σὲ λίγο θὰ μάθω γιὰ μιὰ μικρὴ συνω-
μοσία ποῦ εἶχε κάμει ὁ δάσκαλος μὲ τὸν
παπποῦ του, τὸν γέρο παπα-Πόθο. Ἦθελαν
νὰ μοῦ κάμουν μιὰν ἐκπληξή. Ὁ ἀπό-
στρατος ταγματάρχης ὑπῆρτεσε στὸν
τόπο ποῦ γεννήθηκα ὅταν ζοῦσε ἀκόμη ὁ
παπποῦς Ξωμερίτης. Ὅταν τὸ κατάλαβα,
ἡ συγκίνησή μου ἦταν τόση ποῦ δὲν μπο-
ροῦσα νὰ μιλήσω. Ἐγύρισα καὶ ἐκοίταξα
τὸ δάσκαλο μ' εὐγνωμοσύνη· αὐτὸς ἐχα-
μήλωσε τὰ μάτια του.

Θέλετε τώρα, κ. Καθηγητά, νὰ σᾶς κά-
μω μιὰν ἐξομολόγησι; Ὁ δάσκαλος μοῦ
δείχνει τόση καλωσύνη καὶ μοῦ φέρεται
τόσον εὐγενικὰ ποῦ μὲ ἀναστατώνει. Δὲν
ἔχει θέση αὐτὴ ἢ ἐξομολόγησι σ' ἓνα ἡ-
μερολόγιον ὅπου ἤθελα νὰ σᾶς γράφω μό-
νο γιὰ τὴ δουλειὰ μου, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι,

τὰ γεγονότα, τὸ περιβάλλον, μ' ἐπηρεάζουν τόσο πού ἔχω ξεχάσει γιατί ἦρθα ἐδῶ. Θὰ μὲ συγχωρήσετε, κ. Καθηγητά; Θαρρῶ πὼς εἶναι καιρὸς νὰ γυρίσω στὸ Ρέθειμον καὶ νὰ ἐκτελῶ μόνο τὶς διαταγὲς τοῦ Νομιάτρου.

— Ὁ παπποῦς σου, μοῦ λέει ὁ ταγματάρχης, ἦτονε ξεχωριστὸς ἄνθρωπος. Ὅταν ἐξενιτεύτηκε ἀπὸ τὸ χωριό του καὶ ἐλέγανε πὼς ἦτονε φυγόδικος, τὸν ἐπαραξηγήσαμε. Δὲν θέλω ν' ἀρνηθῶ τὸν πατριωτισμό του, μὰ θαρρῶ πὼς ἀκολούθησε τὸν καπετὰν Βάρδα καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Ἐγὼ τὸν ἐγνώρισα καλὰ ἐκεῖ πάνω, ὅταν ἦμουν ὑπενωματάρχης καὶ μὲ εἶχαν μεταθέσει στὴ Μακεδονία. Σὰν ἔμαθα πὼς ἦταν ἐκεῖ ἕνας Κρητικὸς, ἐπῆγα καὶ τὸν εὔρηκα. Ἡ χαρὰ του ἦτονε μεγάλη, μοῦ μιλῶσε γιὰ τὴ ζωὴ του μὲ πολλὴν ἐμπιστοσύνη. Ἦταν εὐτυχισμένος μὲ τὴ γυναῖκα του κι' ἐκαμάρωνε τὸ γιοῦ του, τὸν πατέρα σου, μὰ τὴν Κρήτη τὴν ἐνοσταλοῦσε. Τοῦ εἶπα μιά μέρα: «Γιάντα¹ δὲν κατηφορίζεις γιὰ λίγες μέρες νὰ ξαναδῆς τὸν τόπο σου;» Τοῦ ἄρεσε νὰ τοῦ μιλῶ κρητικά. «Θέλω το, μοῦ λέει, μὰ δὲν τὸ μπορῶ. Ἦριξα πέτρα πίσω μου, τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ δὲν ξαναγαιγέρνει² ὀπίσω.»

Ἄφινω τὸν καπετὰν Δασκαλάκη νὰ μοῦ λέη, κι' ἐπέρασαν ἀπάνω ἀπὸ δυὸ ὥρες. Ἐγὼ ρουφῶ τὰ λόγια του σὰν γλυκὸ κρασί, κι' ὁ δάσκαλος ἀκούει μὲ περιέργεια καὶ ὑπομονή. Κοντὰ μας εἶναι ξαπλωμένος ἕνας ἀποσκελετωμένος σκύλος. Τὸν κοιτάζω προσεκτικά, καὶ ὁ καπετὰν Δασκαλάκης τὸ ἀντιλαμβάνεται.

— Δικός σας εἶναι ὁ σκύλος, καπετὰν Δασκαλάκη;

— Ὁ Καρτσώνης; μοῦ λέει. Μᾶλλον ἐγὼ εἶμαι δικός του. Ὅ,τι θέλει μὲ κάνει· θέλει νὰ ξαπλώσῃ στὸν ἥλιο, πρέπει νὰ πάω κι' ἐγὼ κοντὰ του· ἐπείνασε, πρέπει νὰ πᾶμε σπίτι γιὰ νὰ φάη, ἀλλοιῶς μὲ τρα-

βᾶ ἀπὸ τὸ παντελόνι. Δὲν μπορῶ ὁμῶς νὰ καταλάβω γιατί εἶναι τόσο ἀδύνατος. Τὸν ταῖζω καλὰ.

— Δὲν σᾶς πέρασε ἡ ἰδέα πὼς μπορεῖ νά'ναι ἄρρωστος; λέω.

— Σὰν τί ἄρρώστια, ἐχινोकόκκους; Ἐγὼ δὲν τὸν ἀφήκα ποτὲ νὰ τριγυρνᾷ ἐκεῖ πού σφάζουνε ζῶα. Φτωχόσκυλος εἶναι, μὰ διακονιάρη¹ δὲν τὸν ἀφήκα νὰ γίνη.

Περιεργάζομαι τὸν σκύλο προσεκτικά. Ἐχει κάτι πληγὲς στ' αὐτιά καὶ στὰ πόδια. Ὑποψιάζομαι τὸ Καλὰ-αζάρ. «Λαϊσμανιώσιν» μᾶς ἐλέγατε, κ. Καθηγητά, νὰ τὴν λέμε τὴν ἄρρώστια αὐτή.

Ρωτῶ ἂν ὑπάρχουν στὸ χωριὸ ἄνθρωποι πού νᾶχουν στὸ πρόσωπο κάποια πληγὴ πού νὰ ἐπιμένῃ καὶ νὰ μὴ γιατρεύεται.

— Τὸ «χανιώτικο» θέλεις νὰ πῆς; μοῦ λένε.

— Ναί! Τὸ λένε «φῶμα τῆς Κρήτης», ἀπαντῶ.

— Βέβαια, εἶχαμε μερικὰ τέτοια, μὰ τὰ γιάτρεψαν μὲ ἐνέσεις. Καὶ τί σχέση ἔχει ὁ σκύλος μ' αὐτά; Μπᾶ κι' ἔχει κι' αὐτὸς χανιώτικα;

Ἀρχίζω ἕνα μάθημα, λέγοντας πὼς ἡ πηγὴ τοῦ μικροβίου εἶναι ὁ σκύλος, καὶ ὅταν κάτι ἔντομα (οἱ σκνίπες) δαγκώσουν τὸν ἄρρωστο σκύλο κι' ὕστερα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς μεταδίδει τὸ μικρόβιο.

Ὁ καπετὰν Δασκαλάκης μὲ ἀκούει προσεκτικά κι' ὕστερα λέει:

— Γιά δές, γιά δές, ποτές μου δὲν τῶλπιζα πὼς ἡ ἐγγονὴ τοῦ καπετὰν Χαρίδημου θὰ μοῦ κάνῃ μάθημα.

Ὡς τόσο μοῦ κάνει ἐντύπωση πὼς ὁ μισογραμματισμένος αὐτὸς γέρος δέχεται καὶ πιστεύει ὅ,τι τοῦ διδάσκει μιά κοπέλλα πού μποροῦσε νάταν ἐγγονὴ του. Ἐξηγῶ τώρα αὐτὸ πού μοῦ εἶπεν ὁ ξενοδόχος γιὰ τὸ πλῆθος τῶν σοφῶν πού βγῆκαν ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπο.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐρχόμενον)

1. Γιάντα = γιατί.

2. Ξαναγαιγέρνει = ξαναγουρίζει.

1. Διακονιάρης = ζητιάνος.